

Miljöanpassade krav och kriterier i offentliga upphandlingar av anläggningsprojekt

**POPULÄRVETENSKAPLIG SAMMANFATTNING
KLARA BENYAMINE**

Handledare: Stefan Olander
Examinator: Rikard Sundling

Vilka krav och kriterier kan ställas idag i offentliga upphandlingar av anläggningsprojekt idag och hur värderas de? Och vad krävs egentligen för att vi ska jobba mer miljövänligt i offentliga upphandlingar? Det är frågor som ämnas besvaras i denna forskningsstudie.

Bakgrund

Jordens ständigt försämrande klimat är idag en realitet. Metoderna för att minska klimatutsläpp är många, en av dem är att använda offentlig upphandling. Genom att styra offentliga myndigheter att välja miljöanpassade alternativ finns det stor potential att bekämpa de ökade klimatförändringarna. I denna studie har två upphandlingar av anläggningsprojekt i Stockholm undersökts där klimatfokuset i upphandlingarna varit stor för att undersöka hur krav och kriterier som är kopplade till miljö använts, hur de värderats samt om de är genomförbara. Studien genomfördes i form av en fallstudie där förfrågningsunderlaget från Stockholms stad undersöks. I fallstudien genomfördes också en intervjustudie med respondenter från Stockholms stad och Skanska som var med och lämnade anbud i båda upphandlingar.

Konkurrenspräglad dialog

De två studerade upphandlingarna genomfördes med förfarandet konkurrenspräglad dialog. Tre entreprenörer bjuds in efter en prekvalificering för att med hjälp av dialog med Stockholms stad bestämma förutsättningarna för projektet. Krav och kriterier bestämdes utefter det som diskuterades i dialogen. Den konkurrenspräglade dialogen var ett framgångsrikt förfarande för båda fallprojekt som studerades för att uppnå hög miljöstandard i projekten. De miljömål som sattes för projekten hade inte kunnat uppnås i projekten utan dialogen då kompetensen att formulera krav och kriterier som utgår från senaste miljöstandard inte finns hos kommunen idag. Därför finns ett behov att använda entreprenörernas kompetens. I nuläget är det svårt att handla upp anläggningsprojekt som ska pusha miljöarbetet framåt med traditionella förfaranden som öppet, men utveckling av kravformulering sker och i framtiden kan det vara aktuellt att miljö- och klimatkrav på hög

nivå är standard i mer traditionella upphandlingsförfaranden.

Kravställning

Miljö- och klimatkrav var med i upphandlingarna på alla nivåer: kvalificeringskrav, tilldelningskriterium samt i särskild kravställning för entreprenaden. Prekvalificeringen hade också miljö- och klimatkrav. Tilldelningskriterium med miljö- och klimatfokus värderades högt, men i den ena upphandlingen värderades också priset vilket var avgörande för tilldelningen av kontraktet. I den andra användes istället en klimatkalkyl. Den största utmaningen med kravställningen är hur de ska följas upp och bevisas. Utan uppföljning ses inte miljö- och klimatkrav som meningsfulla. Uppföljningskrav gör också att beställaren kan känna sig trygga i anbuden som kommer in då det blir svårt för entreprenörens att "fuska" när de räknar på anbudet. Vissa krav som ställs idag som särskild kravställning anses också kunna vara kvalificeringskrav eller tilldelningskriterium.

Personligt miljöengagemang

Studien stämmer överens med tidigare forskning i att det personliga miljöengagemanget är essentiellt i fråga om ett projekt har höga krav på miljö eller inte. Det gäller både beställare och leverantör. Utan det personliga miljöengagemanget från de involverade i upphandlingarna i projekten som studeras hade inte det varit hög kravställning på miljö och klimat. Det är inget krav att inkludera miljö- och klimatkrav i offentlig upphandling idag vilket gör att många tjänstemän väljer bort den typen av krav då de har en föreställning om att det kommer bli dyrt och komplicerat.

Begreppsproblematisering

Ett stort hinder i miljö- och klimatkrav är att de kan vara svårtolkade. Det beror främst på att begrepp som kopplas till att minska utsläppen inte är definierade och därför går att tolka på olika sätt. Exempelvis finns det ingen definiering för innebörden av klimatneutral även fast ordet används i svenska lagar. Det riksdagen och regeringen bestämmer kopplat till landets miljöpolitik baseras sedan företag och myndigheter miljö- och klimatmål på. De är dessa mål som sedan ska formuleras om till krav i upphandlingar. Det arbetet är svårt om inte innebörden av begreppen de baseras på är definierade